

de eerste plaats
n de „beteekende
zaak” Calvijn

Calvijn het teken
zaak” deelschijf

eloofs-aanvaarding
de zaak” is hier

den doop van
rijst zelfs hier

rig te doen zijn,
toewel ook in die
aken voorkomen,
en enkelen groot
Calvijn juist door

waar hij het
boorte der jonge

ot: „Christus ge-
ens tot Hem zal
et leven is. Zoo
n deelschijf, op
(IV. 16, 17.)
e zaak als „Zich
aken”.

eer de kinderen
rang. „Maar hoe
e, wedergeboren,
och kwaad? Wij
fachoos wij het
voortgang heeft
lig te maken zijn
n sommigen be-
re worden weder-
t, indien ze hun
noeders lijf met
n gereinigd wor-
laten; in hetwelk
a zijn, ingaat. In
ik David en Pau-
nat en ongenade,
En wat zoeken
penlijk verklaart,
e leven kunnen
En opdat Hij de
zoo heeft Hij
in des moeders
ertoond, wat Hij
met de uitvlucht
en voordeel, zeg-
ied; waaruit dan
o doorgaans met
Want wij rode-
alleen voor aan
en ten onrecht
innen die engten,
(IV. 16, 17.)
at er bij te wor-

ong en droeg een
e, bijzonder mooi
s donkere lokken
ud af. Zijn oogen
t van uitging en
al haar verdriet
aar had, die door
het werd, en wier
niet de distels en
meer werd haar
nemenden vrede
in toen hij haar
f bitterheid moer-
ls een ziekte, die
achter. Gertrud
lijf, maar zij bleef
Toen ze eindelijk
indruk van wat
te de handen en
e Jezus gezien.
Jezus gezien. Hij
o ik lief. Nu kan
bben.”
oon in 't niet. Ze
jaren van haar
alle aardisch ge-
beduidend.
oe zij haar leven
n angst zou ver-
zou worden tot
eek weggaan. Ze
men trekken.
orden toen Jezus
an hem gekorren
)

er verliet, zoekt ze
t haar eindelijk
gen, dat ze weg-
belijdt hem dan
nner, dat ik vijf
elligumianen aan

den aangetoekend, dat Calvijn de „wedergeboorte” ge-
woonlijk in veel bredere beteekenis neemt dan wij.

Gebruikt de dogmatiek thans „wedergeboorte” om er
de inplanting van het nieuwe leven, het nieuwe levens-
beginsel mee aan te duiden, Calvijn rekent er ook
heel het werk der heiligmaking toe.

Stellig is het juist van hem gezien, dat de jonge
kinderen der geloovigen, die vroeg sterven en door
den Heere in de zaligheid worden opgenomen, niet
alleen met het nieuwe levensbeginsel zijn begif-
tigd, maar dat ook heel de heiligmaking der ziel in
hen is uitgewerkt.

Waar in den hemel kan niet komen iets wat on-
rein is.

Het spreekt vanzelf, dat dit van de kinderen der
geloovigen, die in het leven blijven, niet mag worden
aangenomen.

Het nieuwe levensbeginsel moet later door beke-
ring en voortgaande bekeering uitgroeien.

Calvijn wil hier alleen aantoonen, dat het niet aan-
gaat te beweren, dat de kinderen onvatbaar zijn om
de „beteekende zaak” te ontvangen.

Van welken omvang die „beteekende zaak” bij hen
is, wil hij niet nader vaststellen.

Maar dat ze er is, lijdt hij hem geen twijfel.

Hij brengt dit alles op Christus terug.

Want hij schrijft: „En voorwaar, Christus is daarom
van Zijn eerste kindsheid aan geheiligd geweest, opdat
Hij uit elken ouderdom zonder onderscheid zijn uitverko-
renen zou heiligen” (IV. 16, 18.)

Hieruit ziet men, dat hij de heiliging vol-
strekt niet in uitwendigen zin opvat.

En hij vervolgt: „Indien wij in Christus hebben het
allervolmaakste exemplaar en patroon van allerlei gr-
tjen, waarmede God zijn kinderen begiftigt, zoo zal
Hij ons ook in dezen deels zijn een bewijs, dat de
kinderlijke leeftijd zoozeer vreemd niet is van de heilig-
making. Hoe het zij, zoo stellen wij nochtans dit buiten
twijfel, dat geen uitverkoren kind Gods uit dit leven
wordt weggeroepen, die niet eerst geheiligd en weder-
geboren wordt door Gods Geest”.

Houdt men nu in het oog, dat het Calvijn hierbij
colstrekt niet te doen is om de zaligheid der vroeg-
stervende kinderen, maar om daaruit juist aan te toonen,
wat God in kinderharten kan werken en werkt, dan zijn
deze citaten voor ons doel uiterst leerzaam.

Saamgevat komt het hierop neer, dat de bewering
als zou voor het ontvangen van de betee-
kende zaak subjektieve geloofs-aanvaar-
ding noodzakelijk zijn bij Calvijn niet den
minsten steun, maar integendeel tegen-
praak vindt.

Doch Calvijn drukt zich nog veel sterker uit.

Het is eigenlijk voor hem nog zoo zeker niet, dat de
jonge kinderen geen geloofskennis kunnen bezitten.
Men leze: „Maar het geloof, zeggen ze, komt uit het
gehoor, en de kinderkeus hebben het gebruik des ge-
hoors nog niet bekomen, zij zijn ook niet bekwaam om
God te kennen, als welke, gelijk Mozes leert, van de
wetenschap beide des goeds en des kwaads onthloot
zijn. Doch zij bemerken niet, dat de Apostel, wanneer
hij het gehoor maakt tot een beginsel des geloofs,
alleenlijk beschrijft het gewone beleid en bestuur, het-

te sluiten; ik had toen mijn hart aan Christus gegeven,
maar ik nam het weer terug en gaf het aan jou. Maar
daarin had ik zeker verkeerd gedaan, en daarom is dit
alles over mij gekomen. Zoals ik Christus verliet, zoo
werd ik verlaten door hem, dien ik liefhad”. Als hij haar
daar maar niet begrijpen kan, vooral ook met het oog op
haar bejaarde ouders, zegt ze, erkennend, dat 't voor hen
hard is: „Maar nu mag ik Jezus volgen”. Zij glimlacht
terwijl ze den naam van den Verlosser noemde. „Hij heeft
mij immers van boosheid en zielsziekte gered,” zei ze
innig en vovude de handen.”¹⁾

In het tweede deel, als de tocht naar het Heilige Land
ook door Gertrud gemaakt is, komt nog eenmaal het
Jezus-beeld een rol spelen, in het hoofdstuk: „De Der-
wisch”, zij het dan ook op een heel weinig bevreemden-
de wijze.

„Op een avond tegen de schemering liep Gertrud in de
straten van Jeruzalem. Zij werd toen getroffen door een
langen, tengeren man in een versleten zwart kleed, die
voor haar uitliep. Gertrud vond, dat er wat bijzonders aan
hem was, maar ze wist niet recht, waarin dat bestond.
't Kwam toch niet, doordat hij een groenen tulband droeg
om aan te duiden, dat hij een nakomeling van den profeet
was: mannen met zulk een hoofdtooi kon men in elke
straat vinden. Dan kwam 't oordeel, doordat hij 't haar
niet geschoren of onder den tulband opgestoken had, als
andere oosterlingen gewoonlijk, maar 't op de schouders
neer liet hangen in lange, gelijke lokken.

Gertrud liep voort en zag den man na: ze kon niet laten
te hopen, dat hij om zou zien, zoodat ze zijn gezicht zien
kon. Toen kwam een jonge man hem tegemoet, boog zich
diep, kuste zijn hand en ging verder.

De in 't zwart gekleede man stond een oogenblik stil,
en zag den man, die hem zoo ootmoedig gegroet had, na,
en zoo werd Gertruds wensch vervuld.

Gertrud werd bijna ademloos door geluk en verbazing.
Zij bleef onbeweeglijk staan en drukte de hand tegen
haar hart.

„Maar dat is Christus,” zei ze. „Dat is Jezus Christus,
dien ik bij de beek in 't bosch ontmoette.”

De man zette haastig zijn wandeling voort. Gertrud
trachtte hem te volgen, maar nu sloeg hij een drukke
straat in, en toen verloor ze hem spoedig uit het oog.

Toen keerde Gertrud naar de kolonie terug. Ze liep heel

welk God in het roepen van de Zijnen pleegt te houden;
maar Hem geen eenwigen regel stelt, dat Hij geen ander
middel zou mogen gebruiken. Gelijk Hij voorwaar een
ander middel gebruikt heeft in de roeping van velen,
welke Hij inwendig door de verlichting zijns Geestes,
zonder tusschenkomen van de uiterlijke predikatie met
de ware kennis van zichzelf begaafd heeft. En naardien
zij meenen, dat het zeer ongerijmd zal zijn, indien den
kinderen eenige kennis Gods toegeëigend wordt, van
welke Mozes zegt, dat ze geen verstand hebben van
goed of kwaad, zoo wilde ik wel, dat ze mij zeiden,
wat gevaar daarin gelegen is, dat de kinderkeus gezegd
worden alree ontvangen te hebben eenig deel van die
genade, welker vollen overvloed zij een weinig daarna
genieten zullen? Want indien de volheid des levens
in de volmaakte kennis Gods bestaat, en dat sommige
kinderkeus, die terstond in hun eerste kindsheid door
den dood van hier weggerukt worden, tot het eeuwige
leven doorgaan, zoo worden ze zonder twijfel ontvangen
tot het zeer nabij aanschouwen van Gods aanschijn.
Waarom zou de Heere degenen, die Hij door den vollen
glans van Zijn licht zal verlichten, ook niet te dezer tijd,
indien het Hem zoo gelieft, met een klein vonksken
bestralen; bijzonder indien Hij deze niet eer verlost
van hun onwetendheid, dan als Hij hen trekt uit den
kerker des vleeschs? Dit zeg ik niet, alsof ik licht-
vaardiglijk wilde beweren, dat zij begaafd zijn met het-
zelfde geloof, hetwelk wij in ons gevoelen, of immers
met zulk een kennis, die aan het geloof gelijk is (want
ik laat dit liever tusschen beiden in twijfeling) maar
opdat ik een weinig zou breidelen de zotte laatschijn-
heid van deze fijne lieden, welke naardat het hun in
den mond schiet, gerustelijk en zonder vrees alles
loochenen, of belijden en staande houden.” (IV. 16, 19.)

Wij durfden dit citaat niet verknippen.

Daarvoor is elke zin van te hooge waarde.

Eit het slot blijkt wel, dat Calvijn, die dikwijls met
buitengewone hoffelijkheid weet te schrijven, tegenover
hen, die de dwaling als zouden de kinderen de „bete-
kende zaak” niet kunnen bezitten, allesbehalve hof-
felijk kan genoemd.

Men kieze hem in dit opzicht niet als een voorbeeld
ter navolging.

Wel neme men dit van hem over, dat men deze
stelling niet als een middelmatige zaak mag beschouwen.
Ze draagt ongetwijfeld een ernstig karakter.

Ten opzichte van de vraag of kinderen de zelf-
de geloofskennis kunnen bezitten als de
volwassenen wil hij alle voorzichtigheid betrachten.

Maar waarom zij geen „vonksken” van kennis des
geloofs zouden kunnen hebben, ziet hij niet in?

En hij kent dit niet als een uitsluitend privilege toe
aan jongstervende kinderen der geloovigen.

Hij zegt wel, dat het hun „bijzonder”, „vooral” (praeser-
tim) geldt. Deze zinspede laschte hij ter verduidelijking
in de editie van 1559 in. In de vorige uitgaven kwam
zij niet voor.

Maar hij gelooft, dat ALLE jonge kinde-
ren der geloovigen, indien het God belieft,
met deze vonksken van geloofskennis be-
straald worden.

De Gereformeerden van onzen tijd zullen wel zonder
uitzondering in deze minder ver gaan dan Calvijn.

langzaam, telkens bleef ze staan, leunde tegen een muur
en sloot de oogen.

„Als ik me hem maar herinneren kon,” mompelde ze.
„Mocht ik maar altijd zijn gezicht vóór me hebben.”

Zij trachtte in haar oog te branden, wat zij zoo pas ge-
zien had. „Hij had een beetje grijzen baard,” zei ze in
zich zelf, „die was kort, spits en in tweeën verdeeld. Hij
had een langwerpige gezicht, een langen neus, 't voorhoofd
was breed, maar niet bijzonder hoog. En hij leek sprekend
op Christus, zoals ik hem altijd geschilderd gezien heb;
hij was precies, zoals ik hem tegenkwam op den weg in
't bosch, maar nu was hij nog mooier en heerlijker. Er
glansde licht in zijn oogen en een groote kracht, en om de
oogen heen was 't donker en er lagen veel rimpels. Ja, om
en in zijn oogen was alles: wijsheid, en liefde, en droef-
heid, en medelijden, en nog iets — alsof die oogen zoo
scherp zagen, dat ze in den hemel God en Zijn engelen
konden zien.”

Den heelen weg over was Gertrud in zalige verrukking.
Zoo vol van geluk was ze niet geweest sinds den dag, dat
ze Christus op de wei in 't bosch had ontmoet.

Ze liep voort met gevouwen handen en omhooggelagen
oogen, alsof ze niet meer op de aarde liep, maar wolven
en den blauen hemel onder de voeten had.

Christus hier in Jeruzalem te ontmoeten — dat was
nog heel wat meer, dan dat hij haar in 't woeste bosch
in Dalecarlie verscheen. Daar was hij haar voorbijgegle-
den als een visioen, maar nu hij zich hier openbaarde,
beteekende dat, dat hij teruggekomen was om onder de
mensen te werken.

Ja, dat was iets zoo groot, dat Christus gekomen
was, dat ze niet opeens alles kon overdenken wat dat be-
teekende: maar vrede en vreugde en zaligheid, dat was
't eerste wat die zekerheid haar bracht.”²⁾

In dien zelfden tijd was ook haar ontrouwwe Ingmar
naar het Heilige Land gekomen, die ging scheiden van
zijn vrouw en Gertrud zoeken. Ze houdt zich op een af-
stand om hem te toonen, dat ze nu niet meer om hem
geeft. Maar, als ze na deze voor haar beest zoo wonder-
baarlijke ontdekking, van de stad terugkeerend naar de
kolonie, hem ontmoet, kan ze toch niet anders, dan hem
deelgenoot maken van haar extase en op hem toeloozend,
riep ze: „Ik heb Christus gezien.”

„Zulk een verrukte uitroep had zeker niet over de kale

Zij zullen over „vonksken” van geloofskennis bij
jonge kinderen wel niet durven spreken.

Doch dat doet op het oogenblik niet ter zake.

De waardeloosheid van een beroep op
Calvijn voor de meening, dat kinderen de
beteekende zaak niet ontvangen, kan moei-
lijk klaarder worden aangetoond.

Hoe Calvijn zich deze geloofskennis in de kinderen
denkt, zet hij niet nader uiteen.

Wel stelt hij een weinig verder de kwestie nog
scherper.

En dat citaat is van veel gewicht. Het luidt: „Want,
alhoewel de kinderkeus, te dier tijd, toen ze besneden
werden, niet verstonden, wat dat teken beduidde, zoo
werden ze nochtans waarlijk besneden tot doeding van
hun verdorven en verontreinigde natuur, welke zij,
naderhand groot geworden zijnde, plegen en betrachten
zouden. Kortelijk, deze tegenwerping kan zonder moeite
aldus wederlegd worden, dat, namelijk, de kinderkeus
worden gedoopt tot de bekeering en het geloof, dat zij
namaals hebben zullen, het zaad van welke twee gaven
door de verborgen werking des Geestes alree in hen is,
alhoewel die gaven zelf hun fatsoen en gedaante in hen
nog niet hebben.” (IV. 16, 20.)

Zelfs de uitdrukking: „doop tot bekeering” laat hij
op de kinderen slaan.

Die bekeering en het geloof (waaronder hij hier ver-
staat het „dadelijk”, het aktieve geloof) komen wel
eerst op later leeftijd.

Maar dat maakt hun doop niet minder reëel en
effektief.

Hij licht dat wederom toe met de besnijdenis.

De kinderen, die besneden werden, verstonden het
teken nog niet. Toch was hun besnijdenis meer dan
teken. Zij was geestelijke realiteit. Als volwassenen
overpeinsden zij die slechts (quam adulti postea medi-
tarentur).

Zoo nu is het ook met den doop.

Al volgen dadelijk geloof en bekeering pas later,
zoo worden de kinderen op onbewusten leeftijd toch
waarlijk gedoopt. Zij ontvangen de „beteekende zaak”
niet eerst door subjektieve geloofs-aanvaarding, maar
reeds in hun kindsheid. Want dan schuilt reeds
in hen het ZAAD van geloof en bekeering
door de verborgen werking des Heiligen Geestes (arcana
tamen spiritus operatione utriusque semen in illis latet.)

In het voorbijgaan merken we op, dat dus niet bij
de latere Gereformeerde theologen de voorstelling van
zaad des geloofs voorkomt, maar dat ze reeds
bij Calvijn te vinden is.

Calvijn ziet ook niet, gelijk Dr. v. d. V. S.,
bij zijn doopsbeschouwing af van de ons
verborgen inwerking Gods op de ziel van
het kind, maar hij betreft er die juist bij.
Zoo staan in deze kwestie Calvijn en Dr. v. d. V. S.
letterlijk op ieder punt tegenover elkander.

Och, had Dr. v. d. V. S. Calvijn nauwgezetter bestu-
deerd en zich dichter bij hem aangesloten!

Wij waren voor een stroom van onaangenaamheden
behoed!

— Prof. Dr. H. Visscher's Jubileum.

Den 15den Februari a.s. herdenkt prof. Dr. H. Visscher
van Utrecht zijn vijfentwintig jarig hoogerleeraarschap.

velden en heuvels buiten Jeruzalem geklonken, sinds de
dagen, dat de vrome vrouwen weerkeerden van het ledige
graf en den apostelen toeriepen: „De Heer is opgestaan”

Ingmar verrast niet geen woord, dat hij haar niet ge-
loofde, doet juist veel moeite om van haar te weten te
komen, waar en wanneer ze dien man ontmoet had en
hoe zijn kleeding en uiterlijk was. Daarna spoort hij dien
man op, waarbij hij tot de ontdekking komt, dat het een
derwisch is. Als hij dan Gertrud vertelt, dat hij dengene,
dien zij voor den Christus hield, ook gezien heeft, dringt
ze zeer bij hem aan, om tezamen tot hem te gaan. Na aan-
vankelijken tegenstand, meent Ingmar, dat 't inderdaad
het beste voor haar zijn zal, als ze de waarheid ziet en
alzoo van haar kranke fantasieën bevrijd worde. Als
Gertrud den man dan ziet in het midden van een kring
dansende derwischen, die hij hoe langer, hoe wilder, als
waaninnigen opjaagt, is haar ontuchtering natuurlijk
geweldig groot en schreit ze 't uit, dat ze geen hoop meer
heeft en den Heiland niet meer verwacht. Maar, na een
week komen het ond verlangen en haar geloof weer bo-
ven en gaat ze weer als vanouds den tocht maken naar
den Olijberg.

Vooraf, wat het eerst-getekende Heilands-beeld aan-
gaat, zeggen we: ja, alleen Jezus Christus is Degene, die
een jonge vrouw, als die Gertrud, van hare levensillussie
beroofd en vol van kwade en wraakzuchtige gevoelens,
daarvan verlossen, troosten en van vrede vervullen kan.

Dat heeft Selma Lagerlöf zeker willen zeggen op haar
manier.

Van de voor haar persoon zoo-typeerende wijze, waar-
op zij zich nader over den Christus heeft uitgesproken,
handelen we nog nader.

¹⁾ Zoo, Dr. E. Djaconide in zijn artikel „Selma Lagerlöf
zeventig jaar”, in de „N. Rotf. Cr.”, Avondblad van 29 Nov.
1928.

²⁾ Vertaald door Margaretha Meijboom, Tweede Druk, Am-
sterdam, H. J. W. Becht, 1905.

³⁾ A.w. I, pg. 225/7.

⁴⁾ A.w. I, pg. 230/1.

⁵⁾ A.w. II, pg. 175/6.